

ініціювати прокурорські перевірки незалежними слідчими Генеральної прокуратури України всіх рішень, винесених на користь рейдерів українськими судами; створити реєстр рейдерських судових рішень та внести на розгляд Вищої ради юстиції персональні справи суддів, які їх винесли.

Література

1. **Беліков О.** Рейдерство в Україні – реалії сьогодення // Юридичний журнал. – 2007. – № 4. – С. 105-109.
2. **Вакцина проти рейдерства** // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 42. – С. 5.
3. **Варналій З.** Рейдерство в Україні передумови та шляхи подолання // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 2(3). – С. 29-40.
4. **Паламарчук Г.** Особливості рейдерства в Україні та політика його подолання / Г. Паламарчук, Л. Венгер // Економіка України. – 2007. – № 9. – С. 24-35.
5. **Сметанкова Ю.** Что такое рейдерство? // Власть. – 2007. – № 1. – С. 37-42.

УДК 338.45:621:658.589 *Аспір. С.Ю. Гвоздю¹ – НУ "Львівська політехніка"*

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЧИННИКІВ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено основні чинники, які впливають на ефективність та активізацію інноваційної діяльності підприємства, а також здійснено аналіз цих чинників. Встановлено, що для підвищення ефективності науково-технологічного потенціалу країни потрібно здійснити інформаційну, теоретичну та практичну підтримку з боку держави та іноземних інвесторів щодо інноваційно активних підприємств та установ, а також створити базу актуальних інвестиційних пропозицій.

Post-graduate S.Yu. Gvozdyu – NU "L'vivs'ka Politekhnik"

Basic factors analysis of enterprise innovative activity activation

This article discusses the main factors which affecting the efficiency and revitalization of innovative enterprises and also analysis these factors. It is set that for the increase of efficiency of scientifically technological potential of country it is needed to carry out informative, theoretical and practical support from the side of the state and foreign investors in relation to innovative active enterprises and establishments, and also to create the base of actual investment suggestions.

На сьогодні до актуальних проблем економіки України можна віднести підвищення ефективності і конкурентоспроможності підприємств на основі їх постійного оновлення і розвитку галузей виробництва, які здійснюють наукомістку діяльністю. Саме тому і виникає потреба у запровадженні передових технологій. Ця проблема особливо актуалізується в наш час – час глобальної економічної кризи. Цей факт істотно впливає на діяльність підприємств. Вони не спроможні запроваджувати зовсім новітні технології, тому здебільшого використовують ремонт та модернізацію існуючого устаткування. Витрати при цьому є набагато меншими, ніж у разі застосування певних ноу-хау. Але виникає такий момент, коли витрати на профілактику та ремонт стають дуже великими – такими, що навіть цілковита модернізація вже не виправдовує кількості вкладених коштів.

¹ Наук. керівник: проф. І.О. Тивончук, д-р екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

Збільшення ступеня відкритості щодо купівлі-продажу на ринках України, з одного боку, і посилення світових інтеграційних процесів, з іншого, супроводжується посиленням конкуренції. А це зумовлює потребу пошуку нових ринкових ніш, де б продавали переважно інноваційну продукцію, оскільки традиційні види цієї продукції здебільшого неконкурентоспроможні.

Інновація, нововведення, інноваційна діяльність та інноваційна політика – це нові категорії, які з'явилися в ході економічного розвитку нашої країни на етапі формування ринкових відносин. Як слушно зауважила доктор економічних наук О. Лапко, "в той час, як на Заході теорії інноваційного розвитку вивчались, аналізувались і вдосконалювались, в Україні, як і в усіх країнах колишнього Радянського Союзу, теорії інновацій вважались антикласовими. У 80-ті роки в індустріально-розвинутих країнах світу теорію інтенсифікації замінила теорія інноваційних процесів, як підґрунтя нової моделі економічного зростання" [3, с. 25].

Об'єкти та методи дослідження. Інноваційна спрямованість економічного розвитку змінює його основу, що потребує високої концентрації матеріальних і фінансових ресурсів, а також підвищеної уваги до використання інтелектуальних ресурсів [1, с. 23]. Аналіз наукових праць [3-5] підтверджує актуальність і важливість дослідження згаданої проблеми і пошуку шляхів її вирішення.

Постановка задачі. На сьогодні немає чіткого підходу до визначення суті інноваційної діяльності, наявні оцінки ґрунтуються тільки на вибіркових обстеженнях деяких груп підприємств. Саме це і є причиною суперечливості одержаних результатів. На підставі результатів дослідження інноваційним визнається підприємство, що впроваджує інновації незалежно від того, хто був їхнім автором, – підприємство чи зовнішні агенти.

Виклад результатів дослідження. Мета дослідження – характеристика та аналіз основних чинників, що сприяють активізації інноваційної діяльності підприємства. Проблема економіки інноваційного типу привернула увагу дослідників на початку 1980-х років, коли стало очевидним, що діючі механізми "упровадження" результатів дослідження і розроблень неефективні, інноваційна активність підприємств низька, а середній вік виробничого устаткування невпинно збільшується.

Інноваційна діяльність є сьогодні однією з найважливіших умов для створення конкурентоспроможних товарів, а також послуг як основного чинника зростання нашої економіки. При цьому держава повинна здійснювати фінансування інноваційних проектів, залучати до стимулювання приватних і державних підприємств для вкладення інвестицій в інноваційні проекти. Для цього потрібно створити певні пільгові умови вже для тих підприємств, які в своїй діяльності впроваджують прогресивні технології та здійснюють науково-дослідні дослідження.

За минулий період було вжито низку заходів щодо регулювання та стимулювання інноваційної діяльності, зокрема створено механізми державного фінансування інновацій та інфраструктури інноваційної діяльності. Однак найбільшою проблемою все таки залишається недосконалість зв'язків між покупцем і продавцем інноваційних товарів, тобто між розробниками й

споживачами нововведень, а також низька мотивація для розроблення і впровадження інновацій. Це зумовлює непрозорість процесу розроблення новітніх технологій.

Здійснення інноваційних заходів у складних умовах сучасної економічної ситуації об'єктивно пов'язане зі значними труднощами та фінансовими ризиками. Органи Держкомстату України здійснювали оцінювання чинників, що стримують інноваційну діяльність на промислових підприємствах. Аналіз статистичних даних свідчить, що фінансові труднощі найбільше впливають на процес науково-технічного розвитку виробництва. Група чинників, пов'язаних із низькою фінансовою спроможністю, характерна майже для всіх підприємств. Крім загальних причин нестачі власних коштів та неможливості залучення державних джерел фінансування, важливе значення має високий рівень кредитних ставок, що також впливає на відсутність коштів у замовника.

У своїй діяльності підприємства не так часто застосовують новинки. Здебільшого виникає потреба в оновленні існуючого устаткування. Адже дуже часто технологічні процеси виготовлення продукції використовуються тривалий термін, однак є і зворотний бік цього. У процесі своєї експлуатації воно постійно зношується і потрібно своєчасно оновлювати його. Це сприятиме підтриманню належної якості продукції. Профілактичні заходи та ремонт, а інколи модернізація устаткування дасть змогу підприємствам зберігати параметри технологічного процесу без відчутних змін.

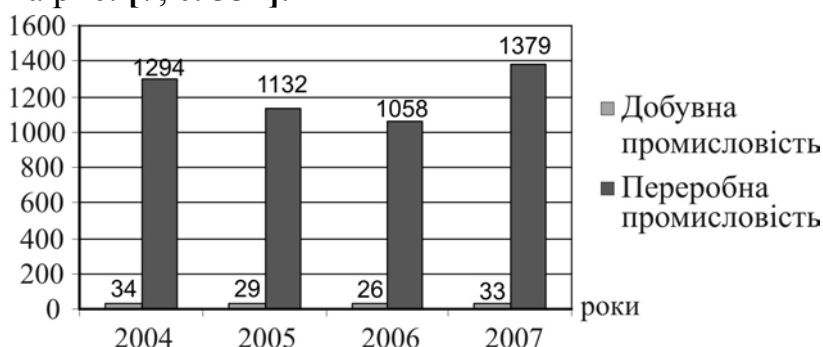
Підприємства рідко застосовують радикальні інновації. Це саме можна сказати і про введення в дію великомасштабного інноваційного проекту. Переважно інновації мають поліпшувальний характер. Інноваційна діяльність спрямована на вдосконалення існуючих технічних засобів. Це здійснюється для зменшення трудомісткості операцій з виготовлення продукції та економії матеріалів. Останнє здійснюється шляхом можливої оптимізації режимів оброблення матеріалів. Це все сприяє такому заходу як зниження виробничих витрат. Здебільшого такі інновації мають локальний характер. Їх розробляють працівники підприємств.

Характерна ознака нинішнього етапу розвитку економічно розвинених країн – пріоритети в галузі технологій. Це етап становлення нового підходу до формування й реалізації національної політики науково-технічного, промислового й інноваційного розвитку з метою швидкого нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції і на внутрішньому, і на зовнішніх ринках [6, с. 152].

Нині інноваційну діяльність у технологічній сфері здійснюють переважно на промислових підприємствах, а також в організаціях малого бізнесу. Під час вивчення інноваційної діяльності основну увагу приділяють дослідженню промислових підприємств, оскільки саме промисловість є основним споживачем створюваних технологічних інновацій. Серед важливих показників економічної діяльності підприємств – їх інноваційна активність. Загальний спад виробництва негативно вплинув на інноваційну діяльність. Зокрема простежується щорічне зниження кількості та питомої ваги підприємств, які впроваджували інновації в усіх видах економічної діяльності. За даними статистичного спостереження, 2007 р. в Україні нововведення здійснювали

1472 промислових підприємств. Частка інноваційно активних підприємств за останні роки майже не значно змінилася і становила 14,2 % у 2007 р., 11,2 % – у 2006 р., 11,9 % – у 2005 р. і 13,7 % – у 2004 р.

Дані про кількість підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, наведено на рис. [7, с. 332].

Рис. Кількість промислових підприємств України, які займалися інноваційною діяльністю у 2004-2007 рр.

У дослідженнях з обговорюваної проблематики завжди роблять спроби обґрунтувати зв'язок рівня інноваційної активності з галузевою приналежністю, величиною підприємств, їхнім територіальним розташуванням, формою власності. Результати дослідження свідчать, що найвища інноваційна активність характерна для підприємств машинобудування. Їхній рейтинг за рівнем інноваційної активності залишається незмінним протягом останніх років [7, с. 332].

Також одним із чинників, який впливає на активізацію інноваційної діяльності є форма власності підприємства. Її не можна розглядати відокремлено від інших характеристик підприємства, таких як специфіка виробленої продукції і галузева приналежність. Хоча цей чинник і вивчено недостатньо, але можна впевнено сказати, що на малих підприємствах з чисельністю менше ніж 150 чоловік інновації застосовують рідко. Вони є нерентабельними для підприємств такого масштабу. Що стосується великих підприємств, то можна стверджувати, що вони, хоча і не дуже активно, але все ж таки використовують новинки. Вони мають більші можливості для самофінансування наукових розроблень, або закупівлі ноу-хау із зовні. Але найлегше все ж середнім підприємствам. Вони гнучкіші до ринкових умов і мають більші можливості мінімізувати витрати на дослідження та регулювати чисельність новинок, домагаючись нормального обсягу завантаження існуючих потужностей.

Різна форма власності також по-різному впливає на активізацію інноваційної діяльності. Найпривабливішими є для вкладення коштів в інноваційну діяльність підприємства іноземної, а також змішаної форм власності. Але вони менш захищені в умовах економічної, політичної та соціальної нестабільності. На відміну від них, державні підприємства є краще захищеними в даній ситуації і спроможні складати довготермінові плани на майбутнє. Хоча і вважають що держава недостатньо стимулює інновацій, але все ж вони дають їй дохід. І держава має в запасі значний обсяг наукових розроблень.

Інноваційно активні підприємства України освоїли виробництво 2526 нових видів продукції (2005 р. – 3152). З кожним роком цей показник зменшується. Це відбувається з причин, незалежних від підприємств [7]. Як-

що розглянути інноваційну активність промислових підприємств України за квартали 2007 р., то можна зауважити, що на 4,7 % порівняно з початком року зросла питома вага підприємств, що впроваджували інновації (табл.), але при цьому питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової майже не зросла (на 0,8 % в кінці 2007 р.). Було запроваджено у виробництво нові технологічні процеси (1419), більша частка яких становить маловідходні, ресурсоощадні процеси (близько 45 %).

Табл. Інноваційна активність промислових підприємств України у 2007 р.

Показник \ Період	I квартал 2007 р.	I півріччя 2007 р.	9 місяців 2007 р.	2007 р.
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	6,8	7,5	7,9	11,5
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	5,9	6,3	6,1	6,7
Освоєно інноваційні види продукції, найменувань	556	997	1426	2526
з них нові види техніки	182	413	566	881
Впроваджено нові технологічні процеси, процесів	202	346	499	1419
у т.ч. маловідходні, ресурсоощадні	68	126	187	634

За напрямками витрат 2007 р. більшість промислових підприємств (68,9 %), що займалися інноваційною діяльністю, спрямували кошти на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, 19 % – на іншу інноваційну діяльність, 9,1 % – на дослідження і розроблення, 7,3 % – на внутрішні науково-дослідні розробки [7, с. 333].

Обсяг реалізації інноваційної продукції залежить від інноваційних витрат, але ці фінансові потоки є, зазвичай, різночасовими. Динаміка цього показника протягом останніх п'яти років свідчить про нестабільний характер коливань. Варто зазначити, що 2007 р. близько половини інноваційної продукції реалізовано за межі України. Аналіз динаміки інноваційних витрат протягом останніх 2003-2007 р. вказує на те, що їх величина була максимальною 2003 р. і становила 287,9 млн грн, протягом 2004-2006 рр. поступово зменшувалась і 2007 р. зросла порівняно з 2006 р. на 1,2 млн грн і становила 240,9 млн грн [7].

Існує певна диспропорція між обсягами реалізації інноваційної продукції та інноваційними витратами. Ця невідповідність вказує на те, що деякі витрати на інновації не є такими, вони списані на цей рахунок.

Нові макроекономічні умови сприяють інноваційній діяльності підприємств, особливо зорієнтованих на внутрішній ринок, що стрімко підвищило конкурентоспроможність їхньої продукції порівняно з імпоротною. Підприємства, що працюють на міжнародний ринок, змогли використати нові можливості незначною мірою. У таких умовах виробництва почали здійснювати технологічні нововведення з метою підвищення конкурентоспроможності своєї продукції на світовому ринку. Істотно підвищився їхній інтерес до вітчизняної техніки й вони активніше зверталися до вітчизняних виробників.

Територіальний чинник також впливає на рівень інноваційної активності. Цільові опитування показують значну роль місцевих адміністрацій у

стимулюванні інновацій. Важливе значення тут мають не лише прямі інвестиції з місцевого бюджету, а й створення інституційно-законодавчих умов, сприятливих для інноваційної діяльності. Кошти з регіональних джерел зазвичай розподіляють або на основі конкурсу, або внаслідок прямого рішення місцевих органів влади. Неабияке значення мають також неформальні механізми, до того ж, що більший обсяг наданих коштів, то істотніша їхня роль. Окрім того, сьогодні конкурентне середовище також неоднакове в різних регіонах.

Малі інноваційні підприємства зорієнтовані переважно на внутрішній ринок. За результатами дослідження, менш як 20 % їх від загальної кількості мають закордонних партнерів. Більшість малих підприємств випускають наукомістку продукцію, маючи незначні витрати на дослідження й розроблення. Лише близько 30 % малих інноваційних підприємств інвестують значні ресурси в наукову й проектно-конструкторську діяльність.

Значна кількість підприємств, що здійснювали інноваційну діяльність, указали на високі кредитні ставки як чинник, що її стримує. Негативний вплив на інноваційну діяльність зовнішніх чинників посилюється дією внутрішніх вад господарювання. Це недосконалість системи управління, відставання організації виробництва від розвитку умов та потреб ринкового середовища.

Аналіз чинників активізації інноваційної діяльності підприємств засвідчує насамперед зорієнтованість інноваційного процесу на ринок, а також і на таке: варто брати до уваги потреби не лише країни, а й світовий ринок, потребу випереджального виробництва інновацій порівняно з рівнем попиту на них і, нарешті, формування інфраструктури інноваційної діяльності.

Висновки. На практиці також основну увагу приділено саме цим аспектам інноваційної діяльності, що є природним, тому що споживача здебільшого цікавлять не труднощі, що постають перед творцем інноваційного розроблення, а практичні можливості останньої.

З метою підвищення ефективності науково-технологічного потенціалу потрібно здійснити інформаційну, теоретичну та практичну підтримку з боку держави та іноземних інвесторів щодо інноваційно активних підприємств та установ, а також створити базу актуальних інвестиційних пропозицій.

Тому основними завданнями для успішного розвитку та активізації інноваційної діяльності в Україні є:

- покращення існуючої законодавчої бази;
- надання консультаційних послуг щодо інноваційної діяльності;
- забезпечення співпраці щодо створення та впровадження в життя інноваційної продукції між трьома учасниками: науково-дослідними установами, промисловими підприємствами, а також органами місцевої влади;
- сприяння впровадженню в виробничий процес новітніх маловідходних та енергоощадних технологічних процесів.

Література

1. **Гриньова В.М.** Соціально-економічні проблеми інноваційного розвитку підприємств : монографія / В.М. Гриньова, О.В. Козирева. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2006. – 192 с.
2. **Ілляшенко С.М.** Управління інноваційним розвитком : навч. посібн. – 2-ге вид. [перероб. і доп.]. – Суми : ВТД "Університетська книга"; – К. : Вид. дім "Княгиня Ольга", 2005. – 324 с.

3. Лапко О. Інноваційна діяльність у системі державного регулювання : монографія. – К. : Ін-т економ. прогнозування НАН України, 1999. – 342 с.
4. Санто Б. Сила инновационного саморазвития // Инновации. – 2004. – № 2. – С. 5-15.
5. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент. – СПб. : Изд-во "Питер", 2002. – 400 с.
6. Федулова Л.І. Інноваційна економіка : підручник. – К. : Вид-во "Либідь", 2006. – 480 с.
7. Статистичний щорічник України за 2007 рік.

УДК 658.8

*Доц. М.К. Колісник, канд. екон. наук;
аспір. А.М. Ульянова – НУ "Львівська політехніка"*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЧО- ГОСПОДАРСЬКОЇ СТРУКТУРИ У СИСТЕМІ ЇЇ УПРАВЛІННЯ

Запропоновано оцінювати конкурентоспроможність виробничо-господарської структури у системі рівнів її управління: оперативного, тактичного, стратегічного – відповідно на основі критеріїв конкурентоспроможності продукції виробничо-господарської структури (ВГС) стосовно конкурентів, відносної ефективності діяльності суб'єктів ВГС, а також відносної інвестиційної привабливості. Така система критеріїв оцінювання конкурентоспроможності ВГС дає змогу пов'язати стратегічний і оперативний рівні управління конкурентоспроможністю структури.

Ключові слова: виробничо-господарська структура, конкурентоспроможність, оцінювання, управління.

*Assoc. prof. M.K. Kolisnyk;
post-graduate A.M. Ulyanova – NU "L'viv's'ka Politekhnika"*

Indices competitiveness improvement of industrially-economic structures in management system

It is proposed to evaluate competitiveness of industrial-economic structure in the system of its management levels – operational, tactic and strategic. According to these levels the criteria for competitiveness of industrial-economic structure (IES) are comparative product competitiveness, comparative profitability and comparative investment attractiveness. Such system of criteria of evaluation of competitiveness of IES enables to link strategic and operative even managements of structure a competitiveness.

Keywords: industrially-economic structure, competitiveness, evaluation, management.

Постановка проблеми. У сучасних умовах кризи відбувається посилення конкуренції. Тому керівники виробничо-господарських структур (ВГС) шукають нові шляхи підвищення конкурентоспроможності ВГС, яке неможливе без ефективного управління нею. Управління конкурентоспроможністю виробничо-господарських структур потрібне для визначення шляху, вдосконалення ВГС для досягнення сильнішої конкурентної позиції порівняно із поточною на ринку. Оцінювання конкурентоспроможності виробничо-господарської структури здійснюється у процесі стратегічного аналізу і сприяє підвищенню якості рішень щодо управління ВГС та їх конкурентоспроможністю, зокрема під час вибору конкурентних стратегій для аналізованої структури. Тому актуальним постає завдання формування системи показників та критеріїв оцінювання конкурентоспроможності виробничо-господарської структури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий науковий внесок у дослідження управління виробничо-господарськими структурами зробили